

Галустян Р.О.

*доктор філософії, молодший науковий співробітник
відділу грошово-кредитних відносин
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»*

Halustian Robert

*Ph.D, Junior Research Fellow,
Department of Monetary Relations
SI “Institute of Economics and Forecasting of the National
Academy of Sciences of Ukraine”*

СПІВПРАЦЯ БАНКІВ З МІЖНАРОДНИМИ ФІНАНСОВИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ (МФО): РЕГУЛЯТОРНІ ВИКЛИКИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ПІДТРИМКИ ЛІКВІДНОСТІ В УМОВАХ КРИЗОВИХ ЯВИЩ

Анотація. У статті розглянуто особливості впливу співпраці з МФО на стійкість банківської системи України в кризових умовах. Проаналізовано регуляторні виклики, які виникли у процесі такої співпраці та які можливості отримали від співпраці з МФО українські банки. Сформульовано практичні рекомендації для банківського сектору України щодо оптимізації взаємодії з МФО та використання їхніх інструментів для зміцнення ліквідності й стабільності. Зроблено висновок про те, що банківська система України витримала найважче випробування багато в чому завдяки міжнародній підтримці. Країни, які ефективно співпрацюють з міжнародними фінансовими партнерами, відновлюються швидше і впевненіше. У роботі застосовано описово-аналітичний метод з елементами порівняння. Простежено хронологію ключових подій у співпраці з МФО та проаналізовано вплив цих подій на показники банківської системи.

Ключові слова: міжнародні фінансові організації, банківський сектор, міжнародна допомога, Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, регулятивний капітал банків.

Вступ та постановка проблеми. Період 2019–2023 років став для банківської системи України справжнім випробуванням на міцність. Глобальна пандемія COVID-19, хвилі макрофінансової нестабільності та повномасштабна війна в Україні призвели до безпрецедентних кризових явищ. В цих умовах була необхідна активна співпраця з міжнародними фінансовими організаціями (МФО). Партнерство з МФО – такими як Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) та Міжнародна фінансова корпорація (IFC) – стало критично важливим джерелом підтримки ліквідності, стабілізації фінансової системи та впровадження структурних реформ. З одного боку, ця співпраця відкрила значні можливості для зміцнення стійкості банків, залучення ресурсів та експертизи. З іншого – висунула нові регуляторні виклики, пов’язані з дотриманням умов програм, адаптацією до міжнародних стандартів і водночас захистом національних інтересів фінансової стабільності.

Актуальність теми зумовлена тим, що українська банківська система увійшла в останні кризи з помітно кращими показниками, ніж раніше, багато в чому завдяки попереднім реформам та підтримці МФО. Проте пандемія та війна поставили під сумнів достатність цього запасу міцності і висвітлили роль міжнародної допомоги у запобіганні системній банківській кризі. У цьому дослідженні проведено комплексний аналіз співпраці

банків України з основними МФО впродовж 2019–2023 років, розглянуто динаміку ключових показників (зокрема, частку проблемних кредитів (NPL), ліквідність банківського сектору, обсяги фінансової підтримки від МФО), а також проаналізовано міжнародний досвід інших країн із перехідною економікою. Особливу увагу приділено інструментам підтримки ліквідності, які було застосовано для подолання кризових явищ, включаючи програми екстреного фінансування, кредитні лінії, рефінансування та регуляторні послаблення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями, а також проблеми забезпечення макроекономічної та фінансової стабільності України знайшли своє відображення у працях багатьох вітчизняних науковців, серед яких Бублик Є. [1], Гриценко А. [2], Дропа Я. [3], Захожай К. [4], Кульбіда М. [5], Рязанова Н. [6], Сіденко С. [7] У частині дослідження проблем монетарної політики важливий доробок становлять праці Корабліна С. [8], Нароган В. [9], Опаріна В. [10], Рудик Н. [11]. Незважаючи на існуючі дослідження, проблематика співпраці з міжнародними фінансовими організаціями з урахуванням актуальних тенденцій розвитку національного фінансового регулювання залишається недостатньо розглянутою в частині концептуалізації системного підходу до ідентифікації викликів та державного інструментарію їх подолання.

Мета статті: визначити, яким чином співпраця з МФО вплинула на стійкість банківської системи України в кризових умовах, які регуляторні виклики виникли у процесі такої співпраці та які можливості отримали українські банки. На основі цього сформульовано практичні рекомендації для банківського сектору України щодо оптимізації взаємодії з МФО та використання їхніх інструментів для зміцнення ліквідності й стабільності.

Результати дослідження. Міжнародні фінансові організації відіграють ключову роль у глобальній фінансовій системі, надаючи країнам ресурси та експертизу для підтримки макроекономічної стабільності і розвитку. До МФО належать, зокрема, МВФ, група Світового банку (Міжнародний банк реконструкції та розвитку – МБРР, Міжнародна асоціація розвитку – МАР), ЄБРР, ІФС та інші. У контексті банківського сектору співпраця з МФО може набувати різних форм: фінансова підтримка уряду і центрального банку, проектне та політичне фінансування, пряма співпраця з комерційними банками, механізми розподілу ризиків тощо. Наприклад, МВФ традиційно надає кредитні ресурси урядам і центробанкам для підтримки платіжного балансу та міжнародних резервів. Ці ресурси опосередковано впливають на банківську систему – посилюючи спроможність НБУ підтримувати ліквідність банків і стабільність валютного курсу. Під час кризи COVID-19 у 2020 році МВФ вперше в історії одночасно надав екстрене фінансування рекордній кількості країн: протягом перших місяців пандемії до Фонду звернулися 85 країн за надзвичайними кредитами [12]. Це підкреслює роль МВФ як глобального кредитора останньої інстанції. Світовий банк під час криз надає довгострокові позики на розвиток та бюджетну підтримку під реформи: у березні 2022 року Світовий банк схвалив екстрений пакет фінансування для України обсягом \$489 млн, а загалом міжнародна фінансова допомога Україні зросла з менш ніж \$1 млрд у 2021 році до ~\$16,1 млрд у 2022 році [13], що допомогло утримати макроекономічну стабільність під час війни. ЄБРР та ІФС безпосередньо інвестують у приватний сектор, у тому числі й у банки – як шляхом участі в капіталі, так і через цільові кредитні лінії (для кредитування МСБ, фінансування інфраструктури), програми розподілу ризиків тощо. Це приносить додаткові ресурси і експертизу, а також підсилює довіру до банків з боку контрагентів і інвесторів навіть у важкі часи [14].

Окрім фінансових ресурсів, МФО надають експертну підтримку центральним банкам і урядам у впровадженні сучасних підходів до регулювання. В рамках програм МВФ та Світового банку український регулятор, зокрема, імплементував стратегії скорочення NPL (частка непрацюючих кредитів), підвищив вимоги до прозорості структури власності банків та адаптувався до норм Базеля III. Як свідчить досвід Молдови, яка після кризи 2014–2015 рр. реалізувала програму з МВФ – вирішальним кроком для відновлення стало проведення радикальних реформ банківського регулювання за підтримки

МФО. Зокрема, під егідою МВФ у Молдові було запроваджено нове законодавство з оздоровлення банків, підвищено вимоги до прозорості акціонерів і наближено регулятивні норми до стандартів Базеля III [15]. Цей приклад показує, що співпраця з МФО часто вимагає суттєвого вдосконалення регуляторного середовища – що є викликом для країни, але водночас і можливістю зробити фінансову систему більш стійкою та інтегрованою у світовий ринок.

Співпраця з МФО – це симбіоз фінансових вливань і обміну зобов'язаннями: країна отримує ресурси та знання, але повинна виконувати певні умови (умовність кредитів МВФ, вимоги до реформ), дотримуватися фінансової дисципліни і підвищувати стандарти регулювання. Регуляторні виклики полягають у необхідності збалансувати міжнародні вимоги з національними пріоритетами: наприклад, у кризу тимчасово послабити окремі нормативи задля підтримки ліквідності (як це зробив НБУ у 2022 р.), але планувати повернення до жорстких правил у посткризовий період. Можливості, своєю чергою, включають зміцнення довіри інвесторів, зменшення вартості запозичень для банків, отримання доступу до нових фінансових інструментів (гарантій, свопів, спеціальних ліній) та пришвидшення структурних реформ.

На початок 2019 р. українська банківська система ще відчувала наслідки попередньої кризи: частка непрацюючих кредитів сягала близько 52–53% портфеля (після банківської кризи 2014–2016 рр.). Однак у 2019–2021 роках завдяки реалізації стратегій управління проблемними активами цей показник стабільно знижувався. Вперше за багато років вдалося опустити частку NPL нижче 50%: на кінець 2019 року вона становила 48,4% (проти ~53% роком раніше) і продовжила швидко зменшуватися – з 48,4% до 41% протягом 2020 року. За 2021 р. частка проблемних кредитів скоротилася далі – до ~30% на початок 2022 року [16]. Таким чином, за три роки рівень “поганих” кредитів у банківській системі впав майже вдвічі. Це стало можливим завдяки активним діям НБУ та самих банків: було запроваджено вимоги до банків щодо розробки стратегій управління NPL, здійснено значні списання та продажі безнадійних боргів (передусім державними банками). Наприклад, лише за 2020 р. державні банки списали повністю зарезервовані кредити на суму понад 30,6 млрд грн і \$3,1 млрд, що дозволило знизити їхню частку NPL з 63,5% до 57,4%. Банки з іноземним капіталом також істотно очистили портфелі – середній рівень NPL у них зменшився до ~12% на початок 2021 р. Ці заходи проводилися у тісній координації з МФО: Світовий банк надавав технічну допомогу для удосконалення нормативної бази з управління NPL, а зменшення проблемних активів було однією з умов програм МВФ.

На початок 2022 р. банківський сектор України зустрів нову кризу з рекордними показниками прибутковості та капіталізації. За підсумками 2021 р. банки отримали сукупно 77,5 млрд грн прибутку (рентабельність капіталу ROE ~35%), що стало

найвищим результатом за всю історію і дозволило сформувати суттєві буфери капіталу. Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2) у середньому був удвічі вищим за мінімальний вимогливий рівень: на кінець 2019 р. Н2 становив ~19,7%, у 2020 році зріс до ~22% завдяки прибутковості сектору та стриманому кредитуванню, у 2021 р. тимчасово знизився до ~18% через відновлення кредитування, але вже на початок 2022 р. повернувся до ~19–20%. Воєнний 2022 р. не призвів до критичного падіння достатності капіталу: державні банки отримали підтримку від уряду, а регулятор пом'якшив вимоги, тому середній Н2 навіть зріс до ~21% станом на початок 2024 року. Отже, попри кризові явища, банки зберегли достатній рівень власного капіталу – удвічі вищий за регулятивний мінімум (10%) – що свідчить про загальну стійкість сектора [16] (рис. 1).

Середнє значення Н2 у банківській системі України впродовж 2019–2023 рр. впевнено перевищувало встановлений мінімум 10%. Це відображає суттєвий запас капіталу, накопичений завдяки післякризовій докапіталізації та прибуткам 2019–2021 рр. Під час

війни Н2 лише незначно знизився в окремих банків, оскільки НБУ тимчасово дозволив порушення нормативів без санкцій. У результаті на початок 2023 р. достатність капіталу навіть покращилася до ~20–21% (частково за рахунок підтримки державою) [16] (рис. 2).

Варто зазначити, що регуляторні послаблення, запроваджені НБУ у 2022 р., тимчасово пом'якшили удар по капіталу банків. НБУ дозволив не застосовувати заходи впливу за порушення капітальних нормативів, відтермінував впровадження буферів капіталу та послабив вимоги оцінки кредитного ризику. Формально це означало, що деякі банки могли б мати коефіцієнт достатності капіталу нижче нормативу, але продовжували працювати без негайних санкцій. Такий крок був вимушеним компромісом: з одного боку, він забезпечив безперебійну роботу банків під час пікових збитків, з іншого – означає, що після завершення дії воєнних послаблень окремих банкам може знадобитися додаткова підтримка капіталом. МФО загалом схвалюють подібний гнучкий підхід у екстраординарних ситуаціях, проте очікують повернення до жорстких стандартів згодом.

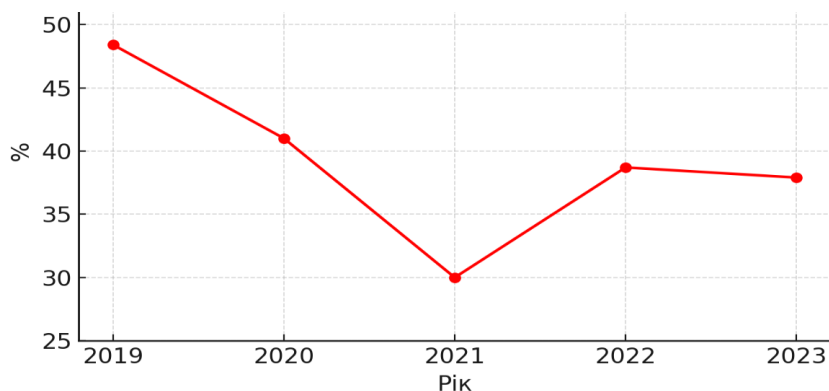

Рис. 1. Динаміка частки непрацюючих кредитів (NPL) у банківській системі України, 2019–2023 рр.

Джерело: складено автором на основі [16]

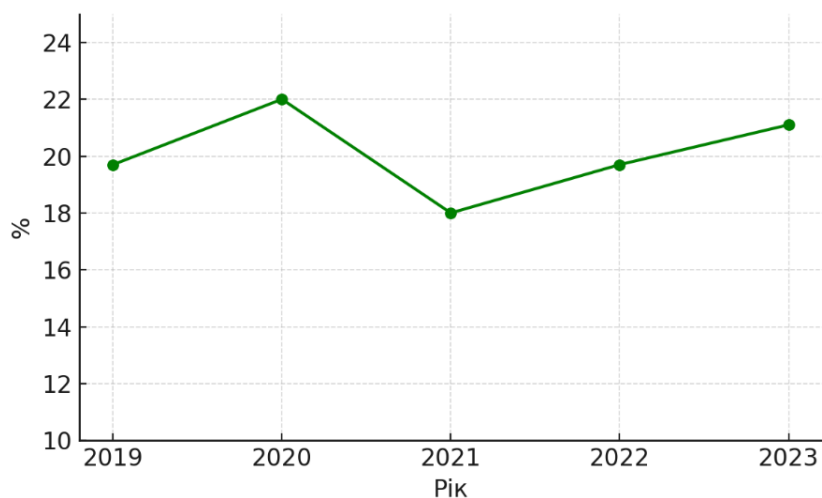

Рис. 2. Норматив достатності регулятивного капіталу банків (Н2), 2019–2023 рр.

Джерело: складено автором на основі [16]

Уже зараз умови нової програми МВФ 2023 р. передбачають оцінку стану банківського сектора і плани покриття збитків у поствоєнний період. Отже, співпраця з МФО в частині управління проблемними активами проявилася у двох фазах. До війни МВФ і Світовий банк наполягали на розв'язанні питання історичних NPL, що було успішно реалізовано (за 2019–2021 рр. NPL знизились більш ніж на 20 в.п.). Під час війни міжнародні партнери підтримали необхідність регуляторного мораторію та гнучкості, аби банки могли пережити шок, і паралельно надали фінансову підтримку економіці, що, зокрема, дозволило позичальникам обслуговувати борги краще, ніж могло би бути без такої підтримки. Водночас довгостроково проблема високого рівня проблемних кредитів знову актуалізувалася – її вирішення потребуватиме нових зусиль і, можливо, окремих проєктів за участю МФО (як напряму, так і опосередковано, наприклад, шляхом створення «банку поганих активів» за методологічної підтримки Світового банку).

На початку 2022 р., до війни, банківська система була високоліквідною і добре підготовленою до шоків. Проте повномасштабна війна стала безпрецедентним ударом, який міг би спричинити масовану банківську паніку та втрату ліквідності (як це траплялося в інших країнах, охоплених війною чи глибокою кризою). Завдяки злагодженим діям НБУ та підтримці міжнародних партнерів, цього вдалося уникнути. Так, у перші дні війни населення масово вилучало депозити і скуповувало готівку, однак вже за кілька тижнів ситуація стабілізувалася. Близько 85% банківських відділень відновили роботу до червня 2022 р. [17] Цьому сприяв комплекс заходів: уряд і НБУ оголосили 100% гарантію закладами на період воєнного стану, що різко підвищило довіру до банків. Крім того, НБУ підняв облікову ставку у червні 2022 р. до 25%, змусивши банки пропонувати вищі відсотки за депозитами, аби утримати гривневі кошти від відтоку за кордон або «під матраци». Цей крок, хоч і вимушений для стримування інфляції, мав позитивний побічний ефект – укріплення ресурсної бази банків. У результаті відтік депозитів був відносно невеликим і нетривалим. НБУ запровадив жорсткі валютні обмеження і зафіксував курс гривні до долара, щоб запобігти спекуляціям і паніці. Для підтримання фіксованого курсу регулятор витрачав міжнародні резерви, продаючи валюту імпортерам та населенню.

Резерви, що на початок 2022 р. становили близько \$30 млрд, до червня цього ж року знизилися до ~\$22 млрд, але потім стабілізувалися і на кінець року зросли до ~\$28,5 млрд (покриваючи понад 3 місяці імпорту). Ключову роль у цьому зіграла міжнародна допомога: протягом 2022 р. Україна отримала зовнішнє фінансування, еквівалентне приблизно \$32 млрд, з них значна частка – гранти і пільгові кредити від іноземних урядів та МФО. Це дозволило профінансувати бюджет і зберегти резерви, тобто фактично захистити зовнішню ліквідність країни від вичерпання. МВФ надав два екстрені транші (в березні та жовтні 2022 р., сукупно

~\$2,7 млрд), які безпосередньо збільшили резерви НБУ [18]. Світовий банк та країни-партнери через спеціальні рахунки профінансували у валюті критично важливі видатки бюджету, що теж зменшило тиск на резерви. Завдяки цьому НБУ зміг забезпечити стабільну роботу банківського сектора: банки мали доступ до готівкової та безготівкової валюти за потреби, а платежі й перекази (в межах уведених обмежень) проводилися безперебійно.

Щоб надати банкам додаткову впевненість, НБУ одразу запровадив безлімітне рефінансування овернайт – будь-який банк міг отримати під забезпечення стільки ліквідності на ніч, скільки потрібно. Було спрощено доступ і до довгострокового рефінансування. Після початку війни НБУ активно надавав необхідну ліквідність банкам. Також центробанк координував роботу платіжної інфраструктури, інкасацію готівки тощо – все це мінімізувало операційні ризики. Регулятор зняв частину обмежень, дозволивши банкам тимчасово не дотримуватися нормативів ліквідності, якщо ті були порушені, що дало простір для маневру. Як результат, жоден системний банк України не збанкрутував і не зупинив платежі через брак ліквідності.

Важливо відзначити, що міжнародні партнери відреагували дуже оперативно, щоб не допустити фінансового колапсу України. Уже у березні 2022 р. МВФ затвердив екстрений пакет RFI для України (~\$1,4 млрд) і невдовзі розпочав підготовку нової програми, а Світовий банк мобілізував свій перший пакет підтримки (майже \$0,5 млрд) для українського бюджету. ЄБРР оголосив про план спрямувати до €2 млрд у 2022 році на підтримку України, в тому числі для ліквідності банків та компаній. Фактично, за 2022–2023 рр. ЄБРР виконав цю обіцянку, надавши €3 млрд фінансування проєктів в Україні [19]. Значна частина цих коштів пішла на підтримку реального сектора (енергетики, транспорту, агробізнесу), що опосередковано підтримало й банки через збереження платоспроможності клієнтів. Ці цифри свідчать про безпрецедентний рівень міжнародної допомоги, відповідний безпрецедентним викликам України.

Таким чином, у найкритичніший період 2022 р. банківська система України вистояла, зберігши ліквідність, багато в чому завдяки скоординованій співпраці з МФО та міжнародною спільнотою. Починаючи із червня 2023 р., після відносної стабілізації, НБУ навіть почав поступово послаблювати окремі валютні обмеження та скорочувати обсяги інтервенцій, що свідчить про відновлення довіри. Поточна висока ліквідність частково зумовлена штучними факторами (зокрема, скороченням кредитування через воєнні ризики та значними вливаннями бюджетних коштів в економіку) (рис. 3).

Як видно з наведених даних, середнє значення LCR (норматив короткострокової ліквідності) українських банків значно перевищує мінімально встановлений рівень 100%. У 2020 р. показник сягнув піку (понад 250%) завдяки притоку ліквідності та обмеженому кредитуванню, у 2021 р. дещо знизився

(~200%) через погашення кредитування, але у 2022-му знову зріс до ~240% на тлі масштабної міжнародної допомоги і консервативної політики банків. На початок 2023 р. LCR залишався в середньому на рівні ~230%, що гарантує значний запас ліквідності для покриття відтоків коштів.

У відповідь на різні кризи МФО застосували різноманітні інструменти: від традиційних програм stand-by та EFF до екстрених інструментів RFI; від позик на розвиток до трастових фондів і грантів. Гнучкість і масштаб підтримки істотно зросли відповідно до масштабів викликів: найбільші обсяги припали на воєнний 2022 р. Водночас уся допомога поєднувалася з певними умовами або цілями політики, що забезпечує довгостроковий позитивний ефект для фінансової системи (реформи, посилення регулювання, підвищення прозорості тощо) (рис. 4).

Після майже повної перерви у 2019 р. (відсутності нових програм), у 2020 р. обсяг фінансування від МФО різко зріс – Україна отримала близько \$2,4 млрд (в основному за рахунок першого траншу stand-by МВФ на \$2,1 млрд та позики Світового банку на \$0,35 млрд). У 2021 р. зовнішнє фінансування зменшилося (~\$1 млрд) через паузу в програмах МВФ. Натомість у 2022 р. відбувся стрибок: сукупно Україна отримала приблизно \$6 млрд від

МФО (екстрені кредити МВФ та значні вливання від Світового банку й ЄБРР), що становило рекордні ~10% ВВП [22]. У 2023 р. підтримка залишалася високою (початок нової великої програми МВФ, продовження фінансування Світового банку та ЄБРР), хоча загальний обсяг був дещо меншим за піковий 2022 р.

Банківська система демонструвала номінальне зростання активів протягом 2019–2023 рр. навіть за кризових умов. З 2019 до 2021 рр. активи зросли приблизно з 1,5 трлн грн до 2,05 трлн грн, що відображає поступове відновлення кредитування та інфляційне збільшення балансів. У 2022 році, попри економічний шок війни, активи банківського сектора не скоротилися, а навпаки – збільшилися ~на 15% (до ~2,35 трлн грн) [23]. Це було зумовлено переоцінкою валютних активів через девальвацію та значним накопиченням ліквідності в банківській системі за рахунок міжнародної допомоги. У 2023 р. темп приросту активів прискорився завдяки подальшим вливанням зовнішніх коштів та розміщенню банками отриманої ліквідності в державні цінні папери. Таким чином, війна не призвела до падіння сукупних активів банків – навпаки, відбулося їх номінальне збільшення, що відображає роль банків у перерозподілі значного обсягу фінансової підтримки (рис. 5).

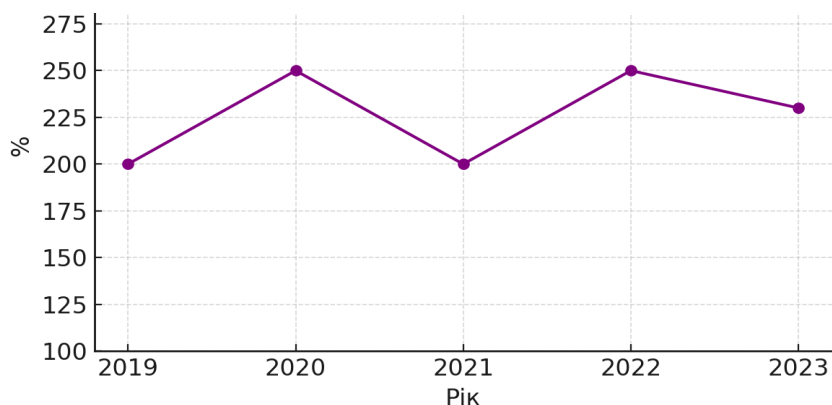

Рис. 3. Рівень ліквідності банківського сектору (LCR), 2019–2023 рр.

Джерело: складено автором на основі [20]

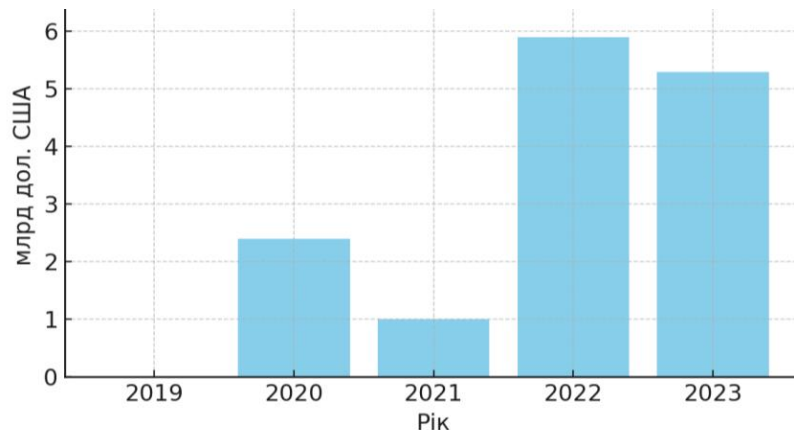

Рис. 4. Обсяги кредитів від міжнародних фінансових організацій (МФО) для України, 2019–2023 рр.

Джерело: складено автором на основі [21]

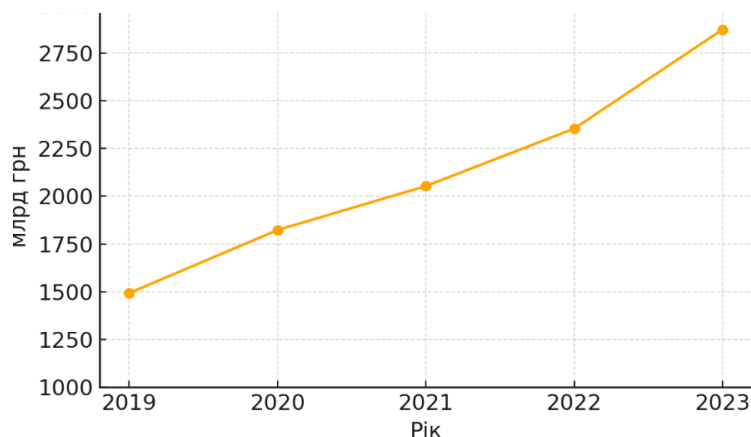

Рис. 5. Загальні активи банківського сектору України, 2019–2023 рр.

Джерело: складено автором на основі [20]

Висновки. Співпраця банківської системи України з міжнародними фінансовими організаціями протягом 2019–2023 рр. стала визначальним фактором її стійкості перед безпрецедентними кризами. Аналіз показав, що завдяки підтримці МФО Україні вдалося уникнути банківської паніки під час пандемії та війни, стабілізувати фінансовий сектор і закласти основу для майбутнього відновлення. Співпраця з МФО вимагала від України балансування між різними цілями. З одного боку, довелося тимчасово відступити від стандартних нормативів (НБУ пом'якшив вимоги до капіталу і ліквідності, держава збільшила гарантії за вкладями до 100% – безпрецедентний крок у мирний час). З іншого боку, Україна продовжила стратегічні реформи навіть під час війни – чого вимагали МФО. Гнучкість у короткостроковій перспективі поєднується з жорсткістю у довгостроковій: вже зараз анонсовано плани повернення до повного дотримання пруденційних нормативів і реалізації нових стратегій скорочення NPL, щойно ситуація стабілізується. Водночас, можливості від співпраці з МФО використовуються не повністю. Хоча МФО надали Україні значну допомогу, існує потенціал для ще глибшої співпраці – особливо у контексті післявоєнної відбудови.

На підставі здійсненого аналізу, можна запропонувати деякі практичні рекомендації для банківської системи України. По-перше, необхідно продовжити тісну взаємодію з МФО на етапі відновлення. Це означає не лише виконувати умови чинної програми МВФ, а й ініціювати нові проекти з іншими МФО. По-друге, треба зробити акцент на інституційній спроможності та верховенстві права. Довіра МФО і інвесторів залежить від сприйняття ризиків корупції та політичного втручання. Тому для банківського

сектору критично забезпечити реальну незалежність НБУ (уникати будь-якого політичного тиску), продовжувати реформу судів та правоохоронних органів, щоби контракти і кредитні угоди виконувалися належним чином. МФО, зі свого боку, готові збільшувати інвестиції в середовище з належним врядуванням – наприклад, ІФС могла б розширити кредитування, якби була впевненість у справедлив. По-третє, необхідно використовувати найкращі практики регулювання. Українському регулятору варто продовжувати імплементацію стандартів Базель III/IV відповідно до планів євроінтеграції. Це включає й адаптацію підходів до ризиків воєнного часу. Співпраця з Базельським комітетом та МВФ у питаннях макропруденційної політики допоможе створити більш стійкий фінансовий сектор. По-четверте, українським банкам слід активніше виходити на міжнародні ринки капіталу за підтримки МФО та розвивати нові послуги.

Таким чином, банківська система України витримала найважче випробування багато в чому завдяки антикризовому «щиті», створеному міжнародною підтримкою. Попереду – не менш складне завдання відбудови і трансформації економіки, в якому роль МФО залишатиметься визначальною. Практика показує, що країни, які ефективно співпрацюють з міжнародними фінансовими партнерами, відновлюються швидше і впевненіше. Тому Україні доцільно й надалі розвивати це партнерство, впроваджуючи найкращі світові стандарти і використовуючи всі доступні інструменти підтримки – від фінансових до інституційних. Це не лише дозволить подолати нинішні виклики, але й побудувати сучасну, стійку банківську систему європейського рівня.

Список використаних джерел:

1. Бублик Є. О. Актуальні питання реформування політик і практик МВФ та Світового банку. *Економіка та суспільство*. 2024. № 64. С. 5–8. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4263> (дата звернення: 07.04.2025)
2. Гриценко А. А. Від стабільності грошової одиниці до стійкості соціально-економічної системи. *Економіка України*. 2020. № 7. С. 3–4.
3. Дропа Я. Б., Петик М. І., Вроцлавський Д. Ф. Формування фінансових ресурсів держави у процесі співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями в умовах війни. *Ефективна економіка*. 2024. № 7. 22 с. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/4203/4238> (дата звернення: 01.04.2025)
4. Захожай К. В., Славкова А. А. Діяльність міжнародних фінансових організацій у контексті забезпечення макрофінансової стабільності держави. *Економіка та суспільство*. 2024. № 66. С. 4–6. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4644/4586> (дата звернення: 02.04.2025)
5. Кульбіда М. В. Роль міжнародних фінансових інституцій в міжнародній фінансовій архітектурі. *Економіка, фінанси та управління: проблеми та сучасні шляхи розвитку*: матеріали міжн. наук.-прак. конф. (Львів, 25–26 грудня 2015). 2015. Ч. 1. С. 17–19.
6. Рязанова Н. С., Гапонюк М. А., Максименко А. А. Міжнародні фінансові організації: підручник. Київ : Видавництво «Київський національний економічний університет», 2010. 230 с.
7. Сіденко С., Кульбіда М. Міжнародні фінансові організації у процесах економічної модернізації країн. *Міжнародна економіка*. 2020. № 1. С. 100–136.
8. Кораблін С. Макроекономічна динаміка України: пастка сировинних ринків: монографія. Київ : Видавництво : Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2017. 308 с.
9. Нароган В. В. Монетарна політика держави в системі забезпечення економічної безпеки України: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 21.04.01 – економічна безпека держави. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ МВС України, 2020. 240 с.
10. Опарін В. М., Сарнецька Я. А. Імперативи бюджетного регулювання в Україні в умовах фіскальної децентралізації. *Фінанси України*. 2020. Т. 1. С. 58–72.
11. Рудик Н. В. Макрофінансові індикатори в економічній стратегії держави. *Проблеми економіки*. 2016. №. 3. С. 74–80.
12. Національний банк України. У 2020 році частка NPL у банках знизилася на 7,4 в.п., до 41% – Новина НБУ від 5 лютого 2021 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/u-2020-rotsi-chastka-nepratsyuyuchih-kreditiv-u-bankah-znizilasya-na-74-vp-do-41> (дата звернення: 02.04.2025)
13. World Bank. Aid is at an all-time high, driven by the response to the war in Ukraine and the pandemic – SDG Atlas 2023, Goal 17. URL: <https://datatopics.worldbank.org/sdgatlas/goal-17-partnerships-for-the-goals?lang=en> (дата звернення: 22.03.2025)
14. International Monetary Fund. Ukraine and the IMF – Transactions with the Fund. URL: <https://www.imf.org/en/Countries/UKR> (дата звернення: 12.03.2025)
15. IMF. Moldova. Back from the Brink – Interview with Octavian Armasu and Sergiu Cioclea (IMF Country Focus, Sept 6, 2017). URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2017/09/05/na090617-moldova-back-from-the-brink-and-getting-better> (дата звернення: 11.04.2025)
16. Національний банк України. Частка непрацюючих кредитів у банківському секторі становила на 1 січня 2023 року 38% – Новина НБУ від 8 лютого 2023 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl#:~:text=Ha%201%20січня%202023%20року,понад%2040%25%20припадає%20на%20Приватбанк> (дата звернення: 02.04.2025)
17. Фінансовий клуб. Що відбулось з Україною за два роки війни. Фінансовий вимір. URL: <https://finclub.net/infographica/shcho-vidbulos-z-ukrainoiu-za-dva-roky-viiny-finsovoyi-vymir.html> (дата звернення: 06.04.2025)
18. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodne-spivrobitnictvo> (дата звернення: 15.03.2025)
19. European Bank for Reconstruction and Development. EBRD reaches its €3 billion financing target for Ukraine in 2022-23 (Press release, 23 Oct 2023). URL: <https://www.ebrd.com/home/news-and-events/news/2023/ebrd-reaches-its-3-billion-financing-target-for-ukraine-in-202223.html> (дата звернення: 14.04.2025)
20. Національний банк України. Наглядова статистика [National Bank of Ukraine. Surveillance statistics]. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 11.04.2025)
21. Національний інститут стратегічних досліджень. Роль інвестиційних кредитів міжнародних фінансових інститутів у відновленні та відбудові України. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/rol-investitsiynikh-kredytiv-mizhnarodnykh-finsovoykh> (дата звернення: 03.04.2025)
22. World Bank. Aid is at an all-time high, driven by the response to the war in Ukraine and the pandemic. URL: <https://datatopics.worldbank.org/sdgatlas/goal-17-partnerships-for-the-goals?lang=en> (дата звернення: 14.03.2025)

References:

1. Bubyk E. (2024) Aktual'ni pytannya reformuvannya polityky i praktyky MVF ta Svitovoho banku [Topical Issues of Reforming the Policies and Practices of the IMF and the World Bank]. *Ekonomika ta suspil'stvo – Economy and society*, no. 64, pp. 5–8. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4263> (accessed April 7, 2025)

2. Hrytsenko A. (2020) Vid stabil'nosti hroshovoyi odynytisi do stiykosti sotsial'no-ekonomichnoyi systemy [From the stability of the monetary unit to the stability of the socio-economic system]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, no. 7, pp. 3–4.
3. Dropa YA., Petyk M., Vrotslavs'kyy D. (2024) Formuvannya finansovykh resursiv derzhavy u protsesi spivpratsi Ukrainy z mizhnarodnymi finansovymi orhanizatsiyamy v umovakh viyny [Formation of financial resources of the state in the process of cooperation between Ukraine and international financial organisations in wartime]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, no. 7, 22 p. Available at: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/4203/4238> (accessed April 1, 2025)
4. Zakhozhay K., Slavkova A. (2024) Diyal'nist' mizhnarodnykh finansovykh orhanizatsiy u konteksti zabezpechennya makrofinansovoyi stabil'nosti derzhavy [Activities of international financial organisations in the context of ensuring macrofinancial stability of the state]. *Ekonomika ta suspil'stvo – Economy and society*, no. 66, pp. 4–6. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4644/4586> (accessed April 2, 2025)
5. Kul'bida M. (2025) Rol' mizhnarodnykh finansovykh instytutiv u mizhnarodniy finansoviy arkhitekturi [The role of international financial institutions in the international financial architecture]. *Ekonomika, finansy ta upravlinnya: problemy ta suchasni shlyakhy rozvytku – 2015: Materialy mizhnarodnoi naukovy-praktychnoi konferencii* (Lviv, December 25th–26nd, 2015). Vol. 1, pp. 17–19. (in Ukrainian)
6. Ryazanova N., Haponyuk M., Maksymenko A. (2010) *Mizhnarodni finansovi orhanizatsiyi: pidruchnyk*. [International financial organisations: textbook], Kyiv: Vydavnytstvo “Kyyivs'kyy natsional'nyy ekonomichnyy universytet”, 230 p. (in Ukrainian)
7. Sidenko S., Kul'bida M. (2020) Mizhnarodni finansovi orhanizatsiyi u protsesi ekonomichnoyi modernizatsiyi krayiny [International Financial Organisations in the Processes of Economic Modernisation of Countries]. *Mizhnarodna ekonomika – International economy*, no. 1, pp. 100–136. (in Ukrainian)
8. Korablin S. (2017) *Makroekonomichna dynamika Ukrainy: pastka syrovylnnykh rynkiv: monohrafiya* [Macroeconomic Dynamics of Ukraine: A Trap of Commodity Markets: monograph]. Kyiv: Vydavnytstvo “Institut ekonomiki ta prognozuvannya NAN Ukrainy”, 308 p. (in Ukrainian)
9. Narohan V. (2020) *Monetary Policy of the State in the System of Ensuring the Economic Security of Ukraine* [Monetarna polityka derzhavy v systemi zabezpechennya ekonomichnoyi bezpeky Ukrainy] : dys...kand. ekon. nauk. 21.04.01. L'viv, 240 p. (in Ukrainian)
10. Oparin V., Sarnets'ka YA. (2016) Imperatyvy byudzhethnoho rehulyuvannya v Ukraini v umovakh fiskal'noyi detsentralizatsiyi [Imperatives of Budget Regulation in Ukraine in the Context of Fiscal Decentralization] *Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine*, vol. 1, pp. 58–72.
11. Rudyk N. (2016) Makrofinansovi indykatory v ekonomichniy stratehiyi derzhavy [Macro-financial indicators in the economic strategy of the state]. *Problemy ekonomiky – Problems of the economy*, no. 3, pp. 74–80.
12. Natsional'nyy bank Ukrainy. Novyny NBU vid 5 lyutoho 2021 roku [National Bank of Ukraine. NBU News of February 5, 2021]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/u-2020-rotsi-chastka-nepratsyuyuchih-kreditiv-u-bankah-znizilasya-na-74-vp-do-41> (accessed April 2, 2025)
13. World Bank. Ukraine and the pandemic – SDG Atlas 2023, Goal 17. Available at: <https://datatopics.worldbank.org/sdgatlas/goal-17-partnerships-for-the-goals?lang=en> (accessed March 22, 2025)
14. International Monetary Fund. Ukraine and the IMF. Available at: <http://imf.org> (accessed March 12, 2025)
15. International Monetary Fund. Moldova. Back from the Brink – Interview with Octavian Armasu and Sergiu Cioclea. Accessed at: <http://imf.org> (accessed April 11, 2025)
16. Natsional'nyy bank Ukrainy. Novyny NBU vid 8 lyutoho 2023 roku [National Bank of Ukraine. NBU News of February 8, 2023]. Accessed at: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl#:~:text=Ha%201%20січня%202023%20року,понад%2040%25%20припадає%20на%20Приватбанк> (accessed April 2, 2025)
17. Finansovyy klub. Finansovyy vymir [Financial Club. Financial Dimension]. Accessed at: <https://finclub.net/infographica/shcho-vidbulos-z-ukrainoiu-za-dva-roky-viiny-finance-vymir.html> (accessed April 6, 2025)
18. Ministerstvo finansiv Ukrainy. Mizhnarodne spivrobitnitctvo [Ministry of Finance of Ukraine. International Cooperation]. Available at: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodne-spivrobitnitctvo> (accessed March 15, 2025)
19. European Bank for Reconstruction and Development. EBRD reaches its €3 billion financing target for Ukraine in 2022–23. Press release, 23 Oct 2023. Available at: <https://www.ebrd.com/home/news-and-events/news/2023/ebrd-reaches-its-3-billion-financing-target-for-ukraine-in-202223.html> (accessed April 14, 2025)
20. Natsional'nyy bank Ukrainy. Nahlyadova statystyka [National Bank of Ukraine. Supervisory Data]. Accessed at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (accessed April 11, 2025)
21. Natsional'nyy instytut stratehichnykh doslidzhen'. Rol' investytsiynykh kreditiv mizhnarodnykh finansovykh instytutiv u vidnovlenni ta vidbudovi Ukrainy [National Institute for Strategic Studies. The Role of Investment Loans from International Financial Institutions in the Recovery and Reconstruction of Ukraine]. Accessed at: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/rol-investytsiynykh-kreditiv-mizhnarodnykh-finance> (accessed April 3, 2025)
22. World Bank. Aid is at an all-time high, driven by the response to the war in Ukraine and the pandemic. Accessed at: <https://datatopics.worldbank.org> (accessed March 14, 2025)

COOPERATION OF BANKS WITH INTERNATIONAL FINANCIAL ORGANISATIONS (IFOS): REGULATORY CHALLENGES AND LIQUIDITY SUPPORT TOOLS IN TIMES OF CRISIS

Summary. The article considers the peculiarities of the impact of cooperation with IFIs on the stability of the banking system of Ukraine in crisis conditions. The regulatory challenges that arose in the process of such collaboration and what opportunities Ukrainian banks received from cooperation with IFIs are analysed. Practical recommendations for the banking sector of Ukraine on optimising interaction with MFIs and using their tools to strengthen liquidity and stability are formulated. The banking system of Ukraine has withstood the most difficult test, largely due to international support. Countries that effectively cooperate with international financial partners recover faster and more confidently. The work uses a descriptive-analytical method with elements of comparison. The chronology of key events in cooperation with MFIs is traced, and the impact of these events on the indicators of the banking system is analysed. Cooperation of the banking system of Ukraine with international financial organisations during 2019–2023 became a determining factor in its resilience to unprecedented crises. The analysis showed that thanks to the support of IFIs, Ukraine managed to avoid bank panics during the pandemic and war, stabilise the financial sector and lay the foundation for future recovery – cooperation with IFIs required Ukraine to balance between different goals. Ukraine continued strategic reforms even during the war, which was demanded by the IFIs. Flexibility in the short term is combined with rigidity in the long term. Recommendations to the banking sector include the following areas. First, it is necessary to continue close cooperation with MFIs at the stage of recovery. This means not only fulfilling the conditions of the current IMF program, but also initiating new projects with other MFIs. Secondly, it is necessary to focus on institutional capacity and the rule of law. The trust of MFIs and investors depends on the perception of the risks of corruption and political interference. Therefore, the banking sector must ensure the real independence of the NBU (to avoid any political pressure), to continue the reform of courts and law enforcement agencies, so that contracts and loan agreements are properly executed. MFIs, for their part, are ready to increase investment in a well-governed environment – for example, IFC could expand lending if there was confidence in fairness. Third, it is necessary to use the best practices of regulation. The Ukrainian regulator should continue to implement the Basel III/IV standards by European integration plans. This includes adapting approaches to wartime risks. Working with the Basel Committee and the IMF on macroprudential policy will help create a more resilient financial sector. Fourth, Ukrainian banks should more actively enter international capital markets with the support of MFIs and develop new services.

Keywords: international financial organisations, banking sector, international aid, World Bank, International Monetary Fund, regulatory capital of banks.